

New Zealand High Commission
Cnr Taufa'ahau & Salote Roads
PO Box 830, Nuku'alofa
KINGDOM OF TONGA

Tel: +676 23 122
Fax: + 676 23 487
Email: nzhctonga@mfat.govt.nz

FAKAHINOHINO FEKAU'AKI MO E TOKONI KI HE NGAAHI POLOSEKI IIKI

'Oku fakataumu'a 'a e va'a tokoni 'a Nu'usila ki ha mamani 'oku malu mo hao 'i he masiva. Ko e foomu ko eni 'oku ne 'oatu 'a e ngaahi fakamatala mo e fakaikiiki fekau'aki pea mo e Tokoni 'a e Talafekau Lahi. Ko e ngaahi tokoni iiki ko eni 'oku ne faka'ai'ai 'a e 'ofisi 'o e Talafekau Lahi Nu'usila 'i Tonga, 'o makatu'unga 'i he'ene ngaahi taumu'a ngaeue faka-tipilometika, ke poupou kakato ki he ngaahi ngaeue pe poloseki 'oku tokoni ki hono fakangata 'o e masiva mo tokoni ki he langa fakalakalaka 'i Tonga.

Ko e tokoni ko eni 'oku fakangatangata pe, pea ko e ngaahi poloseki pe 'oku lelei taha 'a hono palani ngaeue 'e fai 'a hono tokoni'i. Ko e tali 'e 'oatu 'e he 'ofisi ni fekau'aki mo ho'o kole tokoni 'e 'ikai malava ke to e fakafepaki'i pe toe fakahu mai ha'o fakatangi fekau'aki mo ho'o kole.

Ngaahi palani ngaeue pe poloseki 'oku ala tokoni':

Ko e pa'anga tokoni koeni 'oku fakataumu'a ia ke tokoni'i 'a e fanga ki'i ngaeue langa fakalakalaka pe poloseki iiki. Ko kinautolu ten au ma'u 'a e faingamalie tokoni, 'e malava pe ko e ngaahi kautaha ta'e-fakapule'anga pe ngaahi kulupu faka-komiuniti 'oku nau fakakaungatamaki 'i ha ngaeue langa fakalakalaka 'o 'ikai fakataumu'a ke ma'u ai ha'anau pa'anga humai. Ko e lahi 'o e pa'anga tokoni ki he fo'i poloseki 'oku \$8,000 pe si'i hifo, tukukehe 'o ka fu'u fiema'u 'o lahi ange pea matu'aki mahu'inga ki he nofo fakalukufua 'a e komiuniti.

Ko e faingamalie tokoni 'e 'oange ia ma'a e ngaahi poloseki 'oku tokangaekina ki he:

- Fakalakalaka mo poupou'i ke tu'unga tatau 'a e tangata mo e fefine pea mo hono fakalahi 'o e faingamalie 'o e kau atu 'o e kakai fefine ki he ngaahi ngaeue fakalakalaka.
- Tokoni'i 'a e kakai 'oku 'ikai malava ma'u ha faingamalie hange ko e kau faingaa'a'ia, kulupu faka-matakali, to'utupu kae pehe ki he ngaahi komiuniti 'oku tu'u 'i he ngaahi kolo ki 'uta 'oku te'eki ai ke nau ma'u faingamalie he tokoni
- Tokoni'i 'o e ngaahi ngaeue langa fakalakalaka 'oku fokotu'utu'u pea poupou'i 'e he kau memipa 'o e ngaahi komiuniti 'o Nu'usila.
- Langa hake 'o e va fengaue'aki 'o Tonga mo Nu'usila
- Ngaahi kulupu 'oku malava ken au tokoni ki he poloseki 'oku kole 'i he tafa'aki hange ko e kaungaue, me'alele, naunau langa pe pa'anga.
- Faka'ai'ai pea mo fakakau 'a e kakai 'oku fakataumu'a kiai 'a e tokoni ken au kau 'i hono palani mo fakahoko 'o e ngaeue.
- Hono fakaha mahino mai 'a e ngaahi taumu'a ngaeue mo ha palani ngaeue lelei.
- 'Atakai lelei pea mo faka'ai'ai 'a hono fakaili 'o e 'atakai.
- 'Oku fu'u ma'olunga ange hono ngaahi ola pe taumu'a fakalakalaka 'i hono fakatatau ki hono totongi.

Ngaahi ngaeue pe poloseki 'oku 'ikai poupou'i 'e he tokoni:

- Fakatoto
- Sikolasipi
- Vahe
- Totongi 'o ha kau fale'i pe tokotaha ngaeue
- Me'alele, TV, folau faka-tu'apule'anga, monumanu, pe ko ha ngaahi koloa 'e ala malava ke kaiha'asi, ngaeue'aki hala'aki, fakafetongi, maumau'i pe fakatupu mahaki.
- Foaki tokoni pa'anga ki he ngaahi kulupu hange ko e tokoni ki ha ngaahi kautaha kumi tokoni, tukuhausia pe ko ha fa'ahinga kautaha pehee.

- Fakataumu'a ki ha pa'anga hu mai 'o ha ngaahi kautaha 'oku pule'i pe fakalele ia 'e ha tokotaha pe.
- Me'a faka-fonua pe faka-sipoti tukukehe kapau ko e komiuniti 'oku kole koe kau faingata'a'ia
- Politikale, faka-lotu, pe ngaahi ngaeue faka'evangelio.
- 'E 'ikai foaki ha tokoni ki ha tokotaha pe.

Fougna fakahu 'o e foomu kole:

Ko e foomu kole kotoa pe, kuopau ke:

- Fakafonu fakalelei 'a e foomu 'oku 'oatu. Ko e ngaahi fakamatala pe fakaikiiki kehe 'oku malava p eke fakapipiki mai mo ia 'i he foomu.
- Poupou'i'aki 'a e ngaahi tohi mei ha kakai 'oku falala'anga hange ko e 'ofisa kolo, pule fakavahe pe ha potungaue 'o e pule'anga mo e tohi mo'ua pe 'ota mei he potungaue pe falekoloa 'oku nau ma'u 'a e ngaahi naunau 'oku fiema'u ki he poloseki
- Fakamo'oni hingoa kiai ha memipa fakapotopoto 'a e kulupu 'oku kole pea fakatu'asila ia 'o 'ave ki he:

HOMF Administrator
 New Zealand High Commission
 PO Box 830
 NUKU'ALOFA

pe

nzhctonga@mfat.govt.nz

***Ko e foomu kole kotoa pe kuo pau ke sivi'i ia pea 'e fakahoko atu leva 'a e fetu'utaki 'o 'oatu ia 'i he tohi. Tukukehe ange 'okapau ne 'osi fai ha femahino'aki kimu'a pe ko ha ngaeue 'oku lelei pea fu'u fiema'u ke tokoni'i, 'e 'ikai ngofua ke foaki ha silini, pe sieke ki ha hingoa 'o ha tokotaha pe. Ko kinautolu tenau ma'u 'a e tokoni 'e fiema'u kenau fakapapau'i mai kuo ma'u 'a e ngaahi koloa ne ngae'aki pea ne fakahoko e ngaeue 'o fakatau ki he taum'u'a ne 'omai 'i he tohi kole. Ko e ngaahi poloseki kuo tokoni'i, 'e malava pe ka fakahoko atu ha 'a'ahi mei he 'ofisi 'o e Talafekau Lahi Nu'usila. 'Oku fu'u fiema'u 'aupito 'a e ngaeue fakataha pea mo ha fakahinohino mo ha ngofua ki he feitu'u 'oku tu'u ai 'a e poloseki koe'uhiko e 'a'ahi 'e fakahoko kiai.